

un ex. de *sowe* a princ. S. xv, i en l'acc. secundària 'espècie de tribut'; una mica més freqüent degué ser el derivat *soage*, *s(o)uage*, sigui en aquesta acc. mateixa, sigui en la de 'mottlura', veg. AntThomas, *Essais de Philol. Fr.*, 386; però fins allí i tot, el mot està més o menys arrelat en diverses regions, particularment la francoprovençal, on n'hi ha derivats propis, si bé amb sentits secundaris ('soc per estrènyer una càrrega', 'flagell de batre'); i el mateix *soca*, partint del sentit de 'mesura de llargada', sembla haver arribat allí fins a significar 'extensió d'un prat que una vaca pot pasturar' i després 'quantitat de llet que es pot treure d'un cap de bestiar';¹ en fi *sowe* 'corda' ha restat viu en els parlars lorenenses del Sud de Bèlgica (Haust, *Étymologies wall. et fr.*, 228).

A Itàlia el mot és també dialectal, i prou. Però no hi és recent, i té arrels dialectals amplament difoses: ja hi ha algun cas de *soga* 'cingla' en Dante; *soga* i *sughètt* en parlars del Nord (Bertoni, *ZRPh.* xxxvii, 738); el derivat *soatto/suatto* (en relació amb el fprov. *souaton*) ja es documenta en A. Caro (mj. segle xvi), en el comentari dantesc de Buti (S. xv), i en Buonarroti (1618); i, en la forma *sgatto*, en un parell d'autors del S. xvii; cf. Prati, *It. Dial.* xiii, 167-168, i *Diz. Etim.*; d'altra banda també n'hi ha alguns testimonis en parlars del Sud: *na tsók* 'una corda' en algun punt d'Apúlia (*AIS* mapa 242), Irpino *zoca* «fune», Cilento *tsúkulu/tsúkkolo* «legame con cui s'attacca il giogo al timone» (Rohlf's, *ZRPh.* lvii, 447).

Pertany a diversos parlars reto-romànics. I és general a Sardenya, on no en tenim testimonis medievals i per tant s'ha suposat que sigui manlleu del català (*BDC* xix), cosa que potser no s'ha de descartar del tot, si ho límitem a un abast molt parcial, a alguna part del logud i campid. *sòga* «fune di cuoio, laccio» (*AIS*, 546); però ha quedat clar que el sard central *sò(c)ca* «correggia» presenta conservació de la sorda originària; i no podent aquest ser manlleu, i essent normal la sonorització en els altres, es pot creure que també sigui autòcton, almenys en gran part² del Logudoro i el Campidano, veg. MLWagner, *DizEtSdo.* ii, 483.

En fi, el trobem en diverses llengües no romàniques, però veïnes; on, part per les formes, part per l'extensió, part per la data, o per tot plegat, no es pot considerar manlleu del romànic propi (probt. del llatí tardà). En basc *soka* és el mot general per dir 'soga, corda' (Azkue; almenys del biscaí, guip. i labortà literaris: Manterola).³ En bereber gran extensió i derivació pròpia: *basuħa* 'corda', i un derivat tipus *sogón* (*as-γún*, *asγon*, *asγuen* dialectalment), estudiats per Schuchardt (*Roman Lehnw. im Berb.*, 59); MLWagner (*ZRPh.* lxxiii, 201) hi afegí altres formes berebers *zükér* 'corda' en nefussi (Tripolitània), *asgouen* 'cordill' en cabila, *asgun* 'corda d'espart' en shawi. En fi, en baix grec trobem el diminutiu *σωκάριον* traduït *σχουρίον* (dim. de *σχούριος* 'corda de jonc'), en dues fonts no datades exactament, un agrònom anterior a 920, i un «matemàtic vell» (que Alessio i Wartburg pretenen poder datar del S. i a. C., però deu ser de força més tard): en total deu ser més ajustada la data-

ció del S. vii que s'havia acceptat (*σωκάριον* 'mida de longitud' en Hero, posterior a l'any 600).

Que les dades gregues estableixin una procedència grega o mediterrània del tipus romànic *sōca*, és ben incert: mediterrani possiblement, tenint en compte la representació en bereber, sard i suditalià; que vingui del grec o de la Magna Grècia i que ho hagi deixat establert Alessio, com afirma Wartburg (*FEW* xii, 13a1), és una afirmació abusiva.

S'imposa recusar-la de pla (es nota l'absència de tot això en l'*EWUG* de Rohlf's i en el Boisacq). Hi ha altres formes gregues: *σάκκος* 'mena de llaç per entrebancar, genets' («a sort of lasso to entrap cavalry») i *σοκκείω* o *σοκκίζω* 'jo uso el *σάκκος*' es troben només en fonts bizantines (un cop potser en Malalas, i aquest potser remuntaria fins a la fi del S. vi?), però justament aquesta vacil·lació entre *κκ* i *κ*, i entre *ο* i *ω*, és ben mal senyal per a un mot grec, o de procedència hel·lènica.

Prova decisiva (segons ells) seria que això va amb el mot *σάκκος* 'robust', que és homèric, i *σωκείω* 'jo tinc força, poder' d'Esquil i Sòfocles. Però aquí ja no escau escepticisme sinó negació: ni coincideix gens el significat, ni amb una arrel de cos tan breu pot constituir cap indicatiu la semblança dels mots. En total no hi ha cap base ferma per cercar un origen hel·lènec. Altra-ment observem que el mateix Alessio havia anat vacil·lant en aquesta qüestió: abans parlava d'un mot «dialectal llatí», d'un indoeuropeu *sau-lla* > *SAUCULA (*It. Dial.* xii, 202-5), cosa que Prati ja va anorrear. Sens dubte si ell i Wartburg no coincidissin a patir de grecomania, aquest últim no hauria donat la imprudent aprovació a aqueix altre templeig d'Alessio, ben conegut com a víctima freqüent de l'obsessió hel·lènica.

D'altra banda, per antic que sigui el mot basc, i per arrelat que es trobi en bereber, tampoc no podem creure en un origen ibèric, o ibero-líbic, o proto-basc, d'un mot arrelat fins a Bèlgica, el Nord d'Itàlia i el Friül. Sens dubte va passar a aquestes llengües des del llatí vulgar. En efecte *soca* consta ja com llatí per un doc. del S. vi (*socas tortiles* de Justinia); per la font grega del vii; i la forma romanitzada *soga* ja apareix poc després; el quadro general de les formes de les llengües romàniques, coincideix amb això a fer-nos acceptar un llatí vulgar tardà *sōca* o *sōca* com a base de tot. És essencialment encara el que veïeren ja Diez (*Wb.*, 297) i M-Lübke (*REW*, 8051).

De tota manera no és un vell mot llatí. Ha de ser pre-romà, i l'àrea geogràfica fa pensar decididament en l'indoeuropeu; però com que l'opinió comuna dels investigadors del segle passat, i fins cap als nostres anys 40, tendia a identificar el pre-romà indoeuropeu amb el cèltic, s'ha insistit molt a cercar-li una etimologia cèltica. En les llengües cèltiques hi ha el bretó *sug* f. «corde d'attirail d'une charrue, corde pour serrer le foin sur une charrette»,⁴ i el ky. *sýg* f. 'regnes de cuiro, cadena', que en el tractament de la vocal tònica i de la final no desdienen pas de *sōcā*; però en les llengües britòniques la *s-* es canvia en *b-* si és antiga: per això els millors celtòlegs, JLoth (*Les Mots Latins dans*